

O kriminalitetni politiki v zvezi z ilegalnimi drogami v Sloveniji

Matjaž Jager*

Članek sledi šolski sistematizaciji soočanja s kriminalitetno politiko. Najprej poskuša orisati stanje, s katerim se v zvezi z nedovoljenimi drogami soočamo v R Sloveniji danes. Prikazano je območje kriminalnosti na tem področju, kot ga začituje veljavna zakonodaja. Ocena stanja zajema predvsem dejavnost t.i. akterjev represivnega državnega aparata (ki se ob dejstvu, da so določene droge nedovoljene, nujno mora soočiti s tem pojavom) in drugih institucij ter iniciativ. Orisana je dejavnost policije, tožilstva, sodišč, sodnikov za prekrške, na kratko pa se članek zaustavi tudi pri dejavnostih na polju splošne-medicine in preprečevalnega dela ter pomoči. Analiza slednjih (pa tudi vseh predhodnih) bi sicer terjala veliko bolj poglobljeno in obširno obravnavo, kar pa ni namen tega prispevka. Zanimal nas je predvsem (morda samoumeven) odgovor na vprašanje, kakšno vlogo naj imajo splošnomedicinski in preprečevalni programi ter programi pomoči odvisnikom v razumni politiki v zvezi z drogami ob koncu tega stoletja v R Sloveniji. Ob zgoščenem prikazu temeljnih usmeritev mednarodnih pogodb, ki na tem področju zavezujejo R Slovenijo, je na koncu prikazana osnovna zamisel temeljnih usmeritev kriminalitetne politike tega področja in navedenih je nekaj konkretnih predlogov, predvsem v zvezi s t.i. mehкими drogami.

Ključne besede: nedovoljene droge, kriminalna politika, kazensko pravo, inkriminacije v zvezi z drogo, politika do droge.

UDK: 343.57+343.2

Pri vladanju je tako kot v medicini. V obeh primerih izbiramo zgolj med večjim in manjšim zlom. Vsaka zapoved je namreč zlo, saj vsaka pomeni omejevanje svobode: in ponavljam, vsaka oblast lahko izbira zgolj med večjim in manjšim zlom. Kaj naj pri tem vodi zakonodajalca? Prepriča naj se o dveh stvareh; najprej, da so dejanja, ki jih želi preprečiti v resnici zla; in drugič, da v primeru, da so res zla, da so hujša od tistih, ki jih bo uporabil za njihovo preprečevanje. Upoštevati je torej treba dvojje; zlo kaznivega dejanja in zlo pravne norme; zlo boleznin in zlo zdravila.”

(Jeremy Bentham, *Principles of Legislation*, 1802)

1. Uvodno potrebna skromnost

Problem nedovoljenih drog¹ je zapleten. Če že, se ga je zato (v posameznih prispevkih najrazličnejših disciplin, ki ga imajo za svojega) lotevati zgolj po posameznih ožjih izsekih. Vendarle, tudi ob takšni namerni skromnosti in previdnosti hitro naletimo na težave. Slejkoprej se namreč ob vsem trudu pokaže, da tako parcialno obravnavani ožji izseki niso neke med seboj neprodušno ločene celote, saj “fluidi” drugih delov pronicajo skozi takšne umetno ustvarjene meje. Zdi se zato, da bi se moral vsakdo v čim večji meri zavedati, da je kakršno koli “na hitro lotevanje” tega problema, če uporabimo to sintagmo,

izredno tvegano in bržkone lahko meji že na malomarnost, če se pisec navedenih zagat ne zaveda. Malomarnost ali ignoranca čezmernega poenostavljanja pa bi bila gotovo zadnje vodilo, ki bi prišlo v poštev pri obravnavi tega občutljivega vprašanja. Zatorej naj že v začetku opomnimo pozornega bralca, ki želi o problemu sam globlje razmisliti in soditi, naj si pojav ogleda po možnosti iz čim več zornih kotov. Veliko raznolikost in kompleksnost že posameznih obravnavanih podpodročij je namreč zelo težko zadovoljivo obravnavati v enem zapisu, bogastvo najrazličnejših vidikov tega pojava pa nas zagrne že ob prvih korakih.

Tudi ta prispevek bo zaradi svojega predvidenega obsega bolj kot ne “kratek in jedrnat” in s tem v zvezi površen. Nanj prežijo vse zgoraj naštete nevarnosti. Ob tem vendarle upam na blagohotno ocenjevanja zapisanega, predvsem v luči zgoraj navedenih imanentnih pomanjkljivosti, ki jih, poleg vseh običajno potencialno navzočih, teksti o tem problemu nujno vsebujejo. Prikazani poudarki so izbrani bolj ali manj sistematično in gredo seveda neposredno na račun vsega, kar je iz tega prikaza izpadlo.

* Mag. Matjaž Jager, dipl. pravnik, magister prava, asistent za magisterijem, Inštit za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Kongresni trg 12.

¹ V zapisu se uporabljeni izrazi “mamila”, “nedovoljene (ilegalne) droge” in “droge” nanašajo na isti predmet; vsi trije oz. oba uporabljamo zato, da ne bi po eni strani delali sile zakoniku, ki uporablja izraz “mamila” (oz. substance in preparate, ki so razglašeni za mamila), in po drugi strani ne teoriji, ki večinoma govori o “drogah”. Razprava o “materialni” usreznosti posameznih izrazov pa je izven dosega tega zapisa.

2. "Podatki o pojavu"² in "ocena realnosti"

Zdi se umestno že takoj na začetku podati oceno, da imamo v Sloveniji glede na število prebivalcev zelo veliko število oseb, ki uživajo nedovoljene droge, zlasti heroin.³ Samo glede heroina se ocenjeno število uživalcev giblje okoli številke 3000. Natančnih in zanesljivih podatkov o razsežnosti uživanja (po posameznih vrstah drog, frekvenci uživanja, stopnji odvisnosti uživalcev itn.) in samem številu uživalcev pa (za enkrat še) ni, oz. jih verjetno nikoli ne bo, saj je na mestu vprašanje, do kako natančnih podatkov je sploh moč priti. V vseh primerih navajanja številke v literaturi gre tako za ocene o razsežnosti pojava, ki so narejene na podlagi nekaterih (večinoma) t.i. posrednih pokazateljev o razširjenosti rabe nedovoljenih drog. Med te posredne pokazatelje, tako prevalence (celotnega števila aktivnih primerov) kot incidence (števila novih primerov uporabe določene vrste drog, ki se v določeni populaciji pojavijo v določenem obdobju) štejemo npr.: število uživalcev, ki prvič iščejo zdravniško pomoč (tretman), umrljivost v zvezi z drogami, število kaznivih dejanj in prekrškov, ki jih obravnava policija, ceno in kvaliteto droge na ilegalnem trgu, obseg in število policijskih zaplemb nedovoljenih drog, ...itn.⁴

² Vsi empirični podatki, ki nastopajo v tem zapisu so žal citirani po sekundarnih virih in niso plod naše-ga lastnega "merjenja realnosti".

³ Nolimal 1995a, str. 37.

⁴ Hartnoll, str. 5-14, ki pojasnjuje, da so uveljavljeni neposredni epidemiološki pristopi naslednji: presečne raziskave splošne populacije, presečne raziskave šolske in študentske populacije, presečne raziskave nabornikov, posebne presečne ciljne raziskave skupin z višjim tveganjem, iskanje primerov v sodelovanju z več ustanovami (ang. "multi agency case finding"). Kot posredni indikatorji, ki nam dajejo določeno informacijo o obsegu uživanja nedovoljenih mamil, so uporabni na eni strani zdravstveni in socialni viri in na drugi strani policijski in pravosodni viri. V prvi skupini so: prvo iskanje zdravniške pomoči (število); nujna medicinska pomoč v zvezi z drogami, ko ne gre za smrtno nevarnost; sprejemi v psihiatrično bolnišnico; sprejemi v splošno bolnišnico, umrljivost v zvezi z drogami; incidence virusnih hepatitisov, HIV in aids, statistika predpisovanja receptov ter prostovoljne in druge nevladne organizacije kot vir informacij. Med policijske in pravosodne vire, kot posredne pokazatelje šteje Hartnoll: količino zaseženih nedovoljenih drog, število policijskih zaplemb nedovoljenih drog, podatke o ceni in čistosti nedovoljenih drog na ilegalnem trgu, število obravnavanih osumljenih storilcev kaznivih dejanj, pravosodne statistike, število zapornikov, ki so prepoznani kot uživalci drog in število oseb, obsojenih za kazniva dejanja v zvezi z drogami. V nadaljevanju obravnava dobre in slabe strani vsakega od navedenih neposrednih in posrednih pokazateljev. Glej tudi Zimring, Hawkins, str. 193-203.

Kljub vsem navedenim zadržkom lahko rečemo, da večina teh sekundarnih pokazateljev kaže, da uživanje ilegalnih drog vseh vrst v Sloveniji narašča. O tej oceni je strokovna javnost v Sloveniji enotnega mnenja.

Naj v zvezi s tem dodamo, da bi bilo ob povečani "aktivnosti" na tem področju logično pričakovati tudi povečevanje števila kaznivih dejanj in prekrškov. Da je res tako, pričajo statistična poročila.

Iz statistik policije je razvidno, da so v zadnjih nekaj letih v R Sloveniji opazno naraščali naslednji pokazatelji: število domnevnih kaznivih dejanj v zvezi z drogami, ki jih je obravnavala policija (upoštevaje zgolj kaznivi dejanji po 196. in 197. členu kazenskega zakonika), število vseh obravnavanih osumljencev v zvezi s temi kaznivimi dejanji, število predlogov za uvedbo postopka o prekršku po zakonu o proizvodnji in prometu z mamili ter ne nazadnje, opazujemo lahko naraščanje količin zaseženih nedovoljenih drog.⁵

Iz navedenega naj za zdaj zaključimo zgolj naslednje; očitno je, da je temeljni problem s katerim se družba poskuša čim bolj uspešno soočiti (in ozadje celotnega projekta prohibicije), "uživanje ilegalnih drog kot tako", t.j. problem je število oseb, ki te droge uživajo in količina konzumirane droge. Z vidika prohibicionistične politike do določenih drog se zdi očitno, da so v zadnji konsekvenci vsi ukrepi usmerjeni v zmanjševanje obsega uživanja teh drog, in ne toliko v preprečevanje vseh ostalih ravnanj, ki po naravi stvari, spremljajo, predhodijo ali sledijo "aktu" je-manja drog.

Ob takšnem stanju imamo na eni strani opraviti s paradoksom in na drugi z nedoslednostjo. Iz nadaljnje prikaza v točki 3. bo razviden paradoks, ki je v tem, da veljavno kaznovalno pravo, kljub povsem jasni temeljni družbeni usmerjenosti k zmanjševanju obsega uživanja drog, torej vsemu zgoraj nevedenemu navkljub, proklamativno izhaja iz temeljnega koncepta nekaznivosti (legalnosti?!) uživanja sicer nedovoljenih drog.⁶

Po drugi strani pa razglašano načelo nekaznivosti uživanja samega v svojem sistemu kaznivih ravnanj dosledno izpelje in upošteva zgolj na ravni kazenskega zakonika in ne na ravni celotne-

⁵ V letu 1994 so policisti v R Sloveniji po lastnih izjavah zasegli: 61.259 g marihuane, 13.829 g heroina, 1.723 g kokaina, 1.196 tablet amfetamina, 886 tablet heptanona, 184 kosov LSD, in 149 g hašiša. Poročilo o delu Ministrstva za notranje zadeve R Slovenije za leto 1994, Poročevalec Državnega zbora R Slovenije, letnik XXI, št.14.

⁶ Zelo zanimivo bi se bilo vprašati, čemu te vrste proklamativnosti, ki dejansko zamegljuje pogled na osnovno tarčo projekta stroge prohibicije, v katere središču je uživalec ilegalnih drog.

ga veljavnega kaznovalnega prava. Takšno kriminalitetnopolitično odločitev lahko po eni strani ocenjujemo kot nedoslednost ali namerno hipokrizijo, lahko pa jo razumemo tudi kot odraz imanentne nujnosti pragmatičnega pristopanja ob soočanju s tem problemom. Sami nagibamo k slednjemu.

3. Kazniva ravnanja (območje kriminalnosti)

Kot vemo, določata v R Sloveniji kazniva ravnanja v zvezi z drogami dva formalna pravna vira: kazenski zakonik Republike Slovenije⁷, ki določa kazniva dejanja, in zakon o proizvodnji in prometu z mamili⁸, ki določa prekrške in gospodarske prestopke.

Začeli bi s kaznivimi dejanji. Določa jih novi slovenski kazenski zakonik v 196. (neupravičena proizvodnja in promet z mamili) in 197.členu (omogočanje uživanja mamil).⁹

3.1. "Neupravičena proizvodnja in promet z mamili"

Člen 196 z naslovom "Neupravičena proizvodnja in promet z mamili" alternativno določa v prvem odstavku izvršitvene oblike tega dejanja, ki so naslednje: neupravičena proizvodnja, predelava, ponujanje naprodaj, kupovanje zaradi prodaje, hranjenje zaradi prodaje, prenašanje zaradi prodaje, posredovanje pri prodaji ali nakupu ter kakršnokoli drugačno neupravičeno dajanje v promet substanc ali preparatov, ki so razglašeni za mamila.¹⁰ Vsa izvršitvena dejanja so usmerjena zoper isti zavarovani objekt, za vsa velja, da morajo biti izvršena nepooblaščenno, doktrinarno gledano imajo tudi vsa isti predmet izvršitve in morajo biti storjena naklepno. Zagrožena je zaporna kazen od enega do deset let. Poskus je kazniv. Kaznivo dejanje je uvrščeno med

⁷ Ur.l R Slovenije št 63-2167/94 z dne 13. okt. 1994, s popravkom Ur.l RS 70/94 z dne 11. nov. 1994. Zakonik začel veljati 1.1.1995.

⁸ Ur. l. SFRJ, št. 13/91. V R Sloveniji se še uporablja na podlagi določbe 1. odst. 4. čl. Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti R Slovenije, objavljenega v Ur.l. R Slovenije št. 1/91.

⁹ Prikaz v mnogočem sledi delu IV. poglavja v Jager, M.: Nekateri kriminološki in kazenskopравни vidiki inkriminacij v zvezi z drogami, neobjavljena magistrska naloga, PF v Ljubljani, julij 1994, str. 122 - 136.

¹⁰ V primerjavi s prej veljavnim kazenskim zakonom SFRJ (Ur. l. SFRJ 44/76, 34/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90) je sedanja verzija teksta, kot ga imamo v kazenskem zakoniku, bolj nedvoumna glede tega, da je kazniva le tista hramba oz. tisto prenašanje droge, ki ima za namen dati omenjene snovi v promet. Enako velja za izvršitveno dejanje proizvodnje in za dejanje predelovanja.

kazniva dejanja zoper človekovo zdravje (dvajseto poglavje).¹¹

Besedna zveza "substance in preparati, ki so razglašeni za mamila" nakaže, da gre v tem primeru za blanketno normo. Zakon o proizvodnji in prometu z mamili določa, katere substance in preparati so razglašeni za mamila. V 2.členu najprej opredeljuje pojem "mamilo", v nadaljevanju pa določa, da mamila z odločbo določi funkcionar, ki vodi upravni organ za zdravstvo; v naši sedanji ureditvi je to minister za zdravstvo. Seznam vseh "substanc in preparatov, ki so razglašeni za mamila", vsebuje odločba o seznamu mamil.¹²

Zelo pomembno dejstvo je, da, kar se tiče 196. člena zakonika, nakup drog za lastno uporabo ni kaznivo dejanje.

V praksi se sodišče tako običajno znajde pred nalogo oceniti, ali je šlo v konkretnem primeru za nakup za lastno rabo, ali pa za nakup z namenom nadaljnje prodaje. Ugotavljanje tega subjektivnega elementa kaznivega dejanja lahko povzroči težave tudi policiji in državnemu tožilcu. Precej bolj enostavno bi seveda bilo, če bi sledili miselnosti popolne netolerance in bi inkriminirali že golo proizvodnjo (predelovanje, nakup, hrambo ali prenašanje) mamil, brez namena dajanja v promet. V tem primeru bi odpadlo ugotavljanje subjektivnega namena.¹³

Za prodajo zadošča že enkratno ravnanje storilca, pri ponudbi naprodaj pa gre za neke vrste poskus prodaje. Glede izvršitvenega dejanja prenašanja velja, da je lahko storjeno znotraj ozemlja R Slovenije ali zunaj njenih meja. Pri tem zadostuje, da je storilec mamila prenašal, čeprav ni imel namena, da bi jih prodal prav v R Sloveniji. S tem je inkriminiran tudi ilegalni uvoz in izvoz. Kaznivo dejanje je dokončano, ko je pogodba sklenjena, to pa je takrat, ko se stranki dogovorita za količino in ceno (konsenz volj), za dokončanje tega kaznivega dejanja ni potrebno, da bi bilo mamilo kupcu tudi dejansko izročeno.¹⁴

¹¹ Objekt kazenskega varstva je človekovo zdravje, posledica kaznivega dejanja pa ogrožanje človekovega zdravja.

¹² Ur.l. SFRJ 70/78, 14/81, 39/82, 28/85, 10/87, 53/88, 2/89, 80/89 in 73/90.

¹³ Predlogi, da bi naj namen prodaje kot zakonski znak odpadel, so bili navzoči že v času SFRJ. Zagovorniki teh predlogov so trdili, da je v mnogih primerih ta element težko dokazati in da zato mnogi storilci ostanejo nekaznovani (Glej Maver 1981, str. 332). Predlog ni bil sprejet, kar je bilo, po našem mnenju, s stališča kolikor toliko senzibilne kriminalitetne politike pravilno, saj bi to pomenilo, da bi inkriminirali že samo posest mamil ne glede na namen posestnika in bi v tem primeru šlo za kaznivo dejanje (in ne zgolj za prekršek kot sedaj).

¹⁴ Bavcon et al., str. 480

Poleg navedenih izvršitvenih oblik je inkriminirano tudi vsako "neupravičeno dajanje v promet". Po mnenju nekaterih bi lahko sem šteli npr. primere menjave mamil za drugo blago (blagovna menjava), dajanje mamil drugi osebi na uporabo, s tem da jih bo druga oseba pozneje vrnila v isti vrsti in količini, pa tudi, zelo pogosto, brezplačno dajanje določene količine mamil, z namenom pridobivanja bodočih kupcev itn.¹⁵

Pomembno je, da se mora storilec zavedati, da gre za "substanco ali preparat razglašen za mamila". Kakšen je "obseg oz. kakovost" te zavesti pri storilcu, je vprašanje, s katerim se lahko sooči sodna praksa. Da bi bil ta element kaznivega dejanja izpolnjen mora sodišče zaključiti, da je storilec vedel, za katero snov gre in da je vedel, da gre za nedovoljeno mamilo.¹⁶

V nadaljevanju drugi odstavek 196. člena določa dve kvalificirani obliki kaznivega dejanja neupravičene proizvodnje in prometa z mamili. Za kvalificirano obliko gre najprej takrat, kadar dejanje stori več oseb, ki so se združile za izvrševanje takih dejanj, in drugič takrat, kadar je storilec dejanja organiziral mrežo prekupčevalcev in posrednikov. Po prevladujočem mnenju teorije za "združitev več oseb" zados-tuje, če se združita dve osebi, in če ti dve osebi izvršita, oz. poskušata izvršiti vsaj eno kaznivo dejanje iz dogovora. Ne zadostuje, če sta se ti dve osebi (ali več oseb) združili za izvršitev samo enega kaznivega dejanja, zakonik namreč pravi, da mora iti za "združevanje za izvrševanje takih dejanj". Jasno je tudi, da organiziranje mreže prekupčevalcev in posrednikov pomeni kvalifikatorno okoliščino, ki se nanaša samo na organizatorje, ne velja pa tudi za tiste, ki v taki mreži sodelujejo.¹⁷

Inkriminiranje pripravljanih dejanj pri nedovoljenem prometu z drogami (tretji ods. 196. člena) je prinesel šele novi kazenski zakonik. Gre za uskladitev s konvencijo OZN o nezakonitem prometu z opojnimi

¹⁵ Kraus et al., str. 752.

¹⁶ Stvar se zdi nejasna. Kot primer navideznega preciziranja tega vidika naj navedemo odločitev iz angleške sodne prakse. V Angliji je sodišče, sicer res že davnega leta 1969 izreklo, da "ni potrebno, da bi storilec natančno vedel, za katero mamilo gre" (sic!). (Zadeva Hussain, 1969, 53 CR. App. R. 448, v Bucknell, Ghodse, str. 68).

¹⁷ Bavcon et al., str. 480. Pred novelo KZ SFRJ iz leta 1990 (zakon o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakona SFRJ - Ur. l. SFRJ 38/90) je drugi odstavek vseboval še tretjo kvalifikatorno okoliščino. Šlo je za primer, "če je bilo dejanje storjeno s posebno nevarnim mamilom ali psihotropno substanco". Vidimo, da je pred 1990 naš zakon poznal delitev na nevarne in posebej nevarne oz. na t.i. mehke in trde droge. K tej delitvi, ki je sicer tako kriminalitetnopolitično kot medicinsko kontroverzna, se bomo v nadaljevanju še vrnil.

drogami in psihotropnimi substancami iz leta 1988 (čl. 3/cii konvencije).¹⁸ Na področje prepovedanega po tem odstavku vstopi vsak, kdor "brez pooblastila izdeluje, nabavlja, ima ali daje v uporabo opremo, material ali substance, za katere ve, da so namenjene proizvodnji mamil".

3.2. "Omogočanje uživanja mamil"

Drugo kaznivo dejanje v zvezi z mamili je v 197. členu določeno "omogočanje uživanja mamil". To kaznivo dejanje stori, kdor napelje drugega k uživanju mamil, ali kdor da drugemu mamilo, da ga uživa on ali kdo drug, ali kdor da na razpolago prostore za uživanje mamil,¹⁹ oz. kdor kako drugače omogoči drugemu, da uživa mamilo. Zagrožena je kazen zapora od treh mesecev do pet let.

Napeljevanje k uživanju mamil pomeni vsako storilčevo ravnanje, ki ima namen, da bi se drugi za to odločil. Dajanje mamil drugemu je tukaj brezplačno in ni storjeno z namenom dajati jih v promet, saj bi v tem primeru šlo za kaznivo dejanje po 196. členu (neupravičena proizvodnja in promet z mamili). Prostori, ki jih da storilec na voljo so lahko stanovanjski ali kaki drugi zaprti prostori. Dajanje prostorov za uživanje mamil mora biti izvršeno z namenom, da se na ta način drugi osebi omogoči uživanje mamil. Izvršitveno dejanje je dokončano s tem, ko se prostor da na voljo, ni potrebno, da bi bil prostor kasneje tudi dejansko uporabljen za uživanje mamil.²⁰

¹⁸ United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Dunaj, 19.12.1988. Ur.l. SFRJ, mednarodne pogodbe 14/90, R Slovenija sprejela z aktom o notifikaciji nasledstva ..., Ur.l. R Slovenije, mednarodne pogodbe 9-55/92 (Ur.l. R Slovenije 3592).

¹⁹ Naj navedemo krajšo ilustracija iz sodne prakse. Glede "dajanja na razpolago prostorov" je Vrhovno sodišče R Slovenije nedavno izreklo, da "če osebi, ki živita v izvenzakonski skupnosti, v stanovanju obeh uživata skupaj mamilo, tisti od njiju, v katerega stanovanju sta oba ob tej priložnosti, ne stori kaznivega dejanja omogočanja uživanja mamil po drugem odstavku 246 čl. (KZ SFRJ, op.pisca) v obliki dajanja stanovanja na razpolago za uživanje mamil. Sodišče je (in njegovemu smiselnemu mnenju se pridružujemo) menilo, da izvršitev kaznivega dejanja na opustitveni način tako, da eden drugemu nista preprečila uživanja mamil v stanovanjih, v katerih sta skupaj prebivala, ne pride v poštev, ker takšna dolžnost po mnenju sodišča ne obstaja in bi pomenila velik poseg v zasebnost. (pravno mnenje - občna seja VS RS, 13.11. in 17.12. 1991 ter 7.2. 1992, cit. v reviji Pravna praksa, Ljubljana, 1992/14, str. 13.)

²⁰ Specifična zanimivost kazenskopravne dogmatike pri 197. čl. (omogočanje uživanja mamil) je v tem, da gre pri teh dejanjih za poseben primer napeljevanja oz. pomoči pri nekem ravnanju (t.j. uživanju mamil), ki samo po sebi, po naši veljavni

Prvi odstavek 197. člena določa nadalje, da je kaznivo tudi, če kdo "kako drugače omogoči drugemu, da uživa mamilo". Tukaj bi lahko šlo tudi za primere, ko nekdo drugemu daje pribor za uživanje droge z namenom, da jih ta oseba uživa. Zastavi se vprašanje, ali bi bilo moč pod to določbo zajeti npr. brezplačno razdeljevanje oz. zamenjavo brizgalk, kar je v R Sloveniji del programa pomoči odvisnikom. Takšna razlaga bi gotovo segla predaleč in sicer iz vsaj dveh razlogov. Prvič, sterilizirana brizgalka še ne omogoča neposredno sama po sebi uživanja mamil, je zgolj potreben, ne pa tudi zadosten pogoj za uživanje določenega mamila in še to le za določen način uživanja (intravenozni). Po drugi strani pa namen tega dejanja ni v golem omogočanju, da druga oseba mamilo užije, temveč je v nečem povsem drugem, t.j. v (sumarno rečeno) zmanjševanju škode v zvezi z uživanjem mamil.²¹

Drugi odstavek 197. člena določa dve kvalificirani obliki tega kaznivega dejanja in sicer, če je dejanje iz prvega odstavka istega člena storjeno proti mladoletniku, in drugič, če je storjeno proti več osebam. V teh primerih je zagrožena visoka zaporna kazen od enega do deset let.

Kaj je šteti za "več oseb" zakonik ne določa. Pred novelo iz leta 1990²² je prejšnji KZ SFRJ na tem mestu govoril o "večjem številu oseb", novela pa je to nadomestila z besedama "več oseb" in to besedno zvezo je prevzel tudi sedaj veljavni kazenski zakonik. Naj zgolj opomnimo, da so se pri "večjem številu oseb" mnenja v teoriji o tem, koliko oseb je mišljeno, razhajala. Nekateri so po svoji oceni to razlagali kot tri, nekateri kot pet, pa tudi kot deset oseb.²³ Sedanji

zakonodajci, ni kaznivo dejanje in tudi ne prekršek. Nekaj podobnega je pri kaznivem dejanju napeljevanja k samomoru in pomoči k samomoru (glej. čl.131 kazenskega zakonika), s to razliko, da je za odgovornost po tem kaznivem dejanju (med drugim) potrebno, da druga oseba samomor stori, pri omogočanju uživanja mamil pa ni nujno niti to, da druga oseba mamila tudi dejansko užije. Sicer je naklepno napeljevanje k storitvi kaznivega dejanja že samo po sebi kaznivo po 26. čl. kazenskega zakonika, ki se glasi; "Kdor drugega naklepoma napelje, da stori kaznivo dejanje, se kaznuje, kakor da bi ga bil sam storil". Ker pa, kot smo videli, v primeru mamil napeljevana druga oseba z uživanjem mamil ne stori kaznivega dejanja, ja napeljevanje inkriminirano samostojno, kot posebna izvršitvena oblika kaznivega dejanja omogočanja uživanja mamil. Prim. Kraus et al., str. 246.

²¹ Tako Nolimlal izraža bojazen, da lahko zdravstvene delavce, ki dajejo uživalcem drog sterilne igle in brizge, v skladu z obstoječo zakonodajo vsak trenutek začne preganjati policija. Nolimlal 1995b, str.35.

²² Glej supra op. 17.

²³ Bavcon et al., str. 482, Kraus et al., str. 755.

izraz "več oseb" pomeni kakovostno oz. bolj rečeno količinsko spremembo glede na prejšnjega. Zakonik namreč dosledno uporablja isti izraz, ki določa že kvalifikatorno obliko neupravičene proizvodnje in prometa z mamili po čl.196, drugi odstavek, ki se glasi: "če stori dejanje iz prvega odstavka (196.člena, op. pisca) več oseb, ki so se združile.....". V obeh primerih velja, da gre lahko že za dve osebi, je pa ta razlaga pri tistih teoretikih, ki jo zagovarjajo, utemeljena tudi iz kriminalitetnopolitičnih razlogov. Tako npr. Bavcon in sodelavci menijo, da je utemeljeno, glede na posebno družbeno nevarnost tega kaznivega dejanja (gre za kvalificirano obliko z visoko zagroženo kaznijo, op. pisca), besedilo zakona razlagati tako, da sta s tem mišljeni dve osebi ali več.²⁴ Če se pridružimo takšnemu tolmačenju se izkaže, da je izraz "več oseb" pravzaprav bolj natančen kot navidezno bolj opisni izraz "večje število oseb", saj natančneje razmejuje vsaj točko, kjer ga je moč začeti uporabljati (t.j. takoj, ko imamo opraviti z več kot eno osebo), medtem ko je "večje število oseb" v tem primeru manj natančen izraz.

Toliko na kratko o zakonskih znakih teh dveh kaznivih dejanj. Kot vidimo, je proklamirana nekaznivost uživanja dosledno izpeljana.

3.3. Posest mamil brez dovoljenja pristojnega organa (prekršek)

Že omenjeni zakon o proizvodnji in prometu z mamili²⁵ določa (med drugim)²⁶, po sprejeti in uveljavljeni razlagi sodne prakse v R Sloveniji, tudi sporna prekrška, od katerih je prvi v tem, da "ima posameznik v posesti mamilo brez dovoljenja pristojnega organa" (43.čl., prvi odst.).²⁷ in drugi v tem, "če (posameznik, op.pisca) pridobiva opij z zarezovanjem makovih glav, goji rastlino koka, izdeluje pripravke s psihoaktivnim učinkom iz rastline kanabis ter proizvaja in uvaža druga prepovedana mamila" (43.čl., drugi odst.). Položaj teh dveh prekrškov je v

²⁴ Ibid.

²⁵ Glej supra op. 8.

²⁶ Zakon o proizvodnji in prometu z mamili v sedmem poglavju z naslovom "kazenske določbe" določa tako gospodarske prestopke kot prekrške s tega področja. Tako 40. čl. določa gospodarske prestopke, ki jih v zvezi s proizvodnjo in prometom nedovoljenih drog lahko stori podjetje ali druga pravna oseba, 41. člen določa prekrške, ki jih lahko stori podjetje ali druga pravna oseba, 42. čl. pa prekrške, ki jih lahko stori kmet. Za ta prispevek je posebej zanimiva nadaljnja določba, t.j. 43. čl. istega zakona, ki določa dva prekrška, ki ju lahko stori posameznik.

²⁷ S tem je inkriminirano ravnanje v nasprotju s 4. členom istega zakona, ki v drugem odstavku določa, da "Nihče ne sme imeti v posesti mamil brez dovoljenja pristojnega organa".

načelni ureditvi kaznivih ravnanj v zvezi z mamili sporen vsaj iz dveh razlogov, od katerih je eden bolj stvar razlage pravnega vira, drugi pa se tiče načelnosti in konsistentnosti kriminalitetne politike v zvezi z ilegalnimi drogami. Opraviti imamo z nedoslednostjo, o kateri smo govorili v uvodu.

Prvič, sporno je stališče sodne prakse, ki šteje, da je lahko storilec teh dveh prekrškov kdorkoli t.j. katerakoli fizična ali pravna oseba. Tako npr. v nasprotju s tako razlago sodne prakse²⁸(ki meni, da je dikcija tega člena dovolj jasna, saj kot možnega storilca opredeljuje "posameznika", t.j. kogarkoli), Bavcon zastopa stališče, da se določba 4. čl. ("nihče ne sme imeti v posesti mamilo brez dovoljenja pristojnega organa") in določba prvega odstavka 7. člena ("če ta zakon ne določa drugače je prepovedano: pridobivati opij z zarezovanjem makovih glav, gojiti rastlino koka, izdelovati pripravke s psihoaktivnim učinkom iz rastline kanabis ter proizvajati in uvažati druga mamila, ...") ne nanašata na kogarkoli, temveč se določbe celotnega zakona o proizvodnji in prometu z mamili nanašajo na proizvajalce in druge organizacije, ki sodelujejo v proizvodnji in v prometu z mamili na podlagi predpisanih pogojev in dovoljenj.²⁹ In se torej ne morejo nanašati na nekoga, ki s temi dejavnostmi nima nobenega opravka. Kakorkoli že, primer bi lahko bil zanimiva iztočnica za bolj poglobljeno analizo o metodah za razlago kazenskega zakona, predvsem o nezadostnosti zgolj jezikovne razlage teksta na račun npr. sistematične in teleološke razlage oz. kombinacije le teh, vendarle se zaradi namena tega prispevka vanjo ne moremo spuščati. Kar je pomembno je dejstvo, da sodna praksa zastopa stališče, da je lahko storilec navedenih prekrškov kdorkoli, t.j. vsaka fizična ali pravna oseba.

Takšno stališče sodne prakse nas privede do ugotovitve, da je po veljavnem zakonu o proizvodnji in prometu z mamili prepovedano in kaznivo kakršnokoli posedovanje mamil (ne glede na namen posestnika).³⁰ Zdi se nam pomembno, takoj opozoriti na nedoslednost, ki je po našem mnenju v tem, da je

²⁸ Tako na videz povsem nedvoumno sodna praksa: "Tudi oseba, ki je bila zalotena pri kajenju cigarete z marihuano, katero je pred tem nabavila za lastno uporabo, je storila prekršek po 2. točki 2. odstavka 33. člena zakona o proizvodnji in prometu mamil" Odločba RSP 2723/85 z dne 12.12.1985, cit. po Pavlina, Bolha, str. 335.

²⁹ Bavcon, str. 99.

³⁰ Enako velja za "pridelovanje opija z zarezovanjem makovih glav, gojenje rastline koka, izdelovanje pripravkov s psihoaktivnim učinkom iz rastline kanabis ter za proizvajanje in uvažanje drugih prepovedanih mamil", t.j. če so takšna dejanja storjena izven sistema dovoljenj za proizvodnjo in promet z mamili (zakon o proizvodnji in prometu z mamili,

takšno stališče v konceptualnem nasprotju z razglašenim načelom o nekaznivosti uživanja samega, ki je dosledno izvedeno v kazenskem zakoniku (ki se je izognil inkriminiranju vseh dejanj, pri katerih gre osebi zgolj za lastno uporabo oz. uživanje mamil). Čeprav namreč omenjena določba zakona o proizvodnji in prometu z mamili verbatim ne inkriminira uživanja kot takega, pa je vendarle, življenjsko gledano, vsakomur popolnoma jasno, da ni mogoče mamila uživati, ne da bi ga imeli v posesti. Četudi je to v praksi celo mogoče, se nam zdi, da zakonodajalec teh nians ni imel v mislih (oz. v namerah), ko je z inkriminacijo posesti svojo pozornost povsem očitno usmeril neposredno na uživalca samega.

S takim stališčem sodne prakse je skozi zadnja vrata uvedena inkriminacija posesti (in proizvodnje) brez namena dajati mamilo v promet, kakor tudi uživanja samega. Dejanje uživanja mamila namreč, kot rečeno, predstavlja podmnožico v množici dejanj oz. stanj, ki jih lahko označimo kot posest mamil. Sodna praksa, kakor tudi večina domače pravne literature nima s tako pravno razlago in njenim rezultatom nobenega problema oz. verjetno predpostavlja, da je prav takšen tudi bil namen zakonodajalca. Da je bil namen zakonodajalca takšen v resnici ni izključeno, oz. je povsem verjetno, saj lahko v večini evropskih držav³¹ zasledimo, da tako ali drugače inkriminirajo tudi t.i. "neupravičeno posest droge" in verjamemo, da R Slovenija (in prej SFRJ) glede represivne zakonodaje v zvezi z ilegalnimi mamili ni hotela odstopati od splošnih trendov, oz. ni želela dajati vtisa popustljivosti na tem področju (da običajnega "razorožujočega" primerjalnopravnega "argumenta", da je tako pač "v Evropi", sploh ne omenjamo). Zato bi, prepričani smo, v primeru, da bi sodna praksa prevzela zgoraj navedeno alternativno razlago teh določb zakona o proizvodnji in prometu z mamili, bilo realno pričakovati, da bo zakonodajalec interveniral in povsem nedvoumno dal vedeti, da je tudi t.i. gola posest (vsaj oz. samo) prekršek. Vprašanje je kriminalitetnopolitično izredno pomembno in se

čl. 43. druga alineja). Vsa ta dejanja so inkriminirana kot prekršek ne glede na to, da je npr. storilec imel namen proizvajati, gojiti, uvažati mamila itn. zgolj za lastne namene.

³¹ Evropske države v veliki večini inkriminirajo posest mamil, ne glede na to, ali gre pri tem za namen dajanja v promet ali za osebno rabo. Praviloma so za primere, ko gre za posest, namenjeno za osebno rabo, zagrožene kazni nižje. Posest za lastno uporabo inkriminirajo tako na primer Francija, Velika Britanija, Avstrija, Švedska, Švica, Grčija, Turčija, zgolj formalno tudi Nizozemska, ki te določbe v praksi ne izvaja, do nedavna pa tudi ZR Nemčija. Albrecht, Kalmthout, str.429-436.

bomo k njemu zopet vrnil ob obravnavi predlogov za reforme kriminalitetne politike na tem področju.

4. Dosedanji ukrepi kriminalitetne politike

V tem podpoglavju na kratko predstavljamo delo posameznih poglavitnih akterjev kriminalitetne politike in njihov odnos do problematike. Kolikor nam dosegljivi podatki in poznavanje razmer to dopuščajo, je prikazano najnovejše stanje, sama predstavitev dela posameznih dejavnikov pa bo zaradi obsega in namena tega zapisa omejena na zelo splošen komentar in zgolj na nekatere izbrane vidike, ki se zde pomembni.

4.1. Policija

Gledano z vidika vnaprejšnje razdelitve vlog v t.i. polju državne represije, policija ni dolžna ocenjevati takšne ali drugačne zakonodaje, marveč se mora po njej ravnati.³² Policija je dolžna ukrepati v skladu z veljavno zakonodajo in načeloma (teoretično) nima glede tega nobene izbire oz. alternative (legalitetno načelo). Vsa ravnanja, ki jih zakon (bolj ali manj natančno) določa kot kazniva, mora odkrivati in preganjati v skladu z zakonom o kazenskem postopku.³³

Lahko bi rekli, da je osrednja značilnost soočanja policije z drogami dejstvo, da gre v primeru kaznivih ravnanj v zvezi z nedovoljenimi drogami za "zločine brez žrtve" (ang. t.i. "victimless crimes")³⁴ z vsemi kriminološkimi in kriminalističnimi značilnostmi te skupine kaznivih ravnanj in to dejstvo njeno nalogo odkrivanja, pregona in dokazovanja te vrste kaznivih dejanj otežuje. Nekaj droge policija sicer odkrije pri rutinskih ali tudi naključnih dejavnostih, ki jih opravlja vsak dan (upoštevaje tudi vlogo carine); vendarle pa je odkrivanje preprodajalcev oz. njihovih verig bolj zapleteno.³⁵

V zvezi z omenjenimi težavami, s katerimi se policija sooča ob odkrivanju, pregonu in dokazovanju dejavnosti organiziranega kriminala na tem področju, je pomembno, da ji je novi zakon o kazenskem postopku iz leta 1994, prav z namenom povečati učinkovitost boja zoper organizirani kriminal v zvezi z ilegalnimi drogami, omogočil uporabo posebnih metod in sredstev. Tako lahko policija oz. organi za

notranje zadeve na podlagi odredbe preiskovalnega sodnika pri odkrivanju teh dejanj izvajajo naslednje ukrepe: nadzorstvo in snemanje telefonskih pogovorov in drugih oblik komuniciranja s tehničnimi sredstvi; tajno policijsko sodelovanje, tajno opazovanje in sledenje ter slikovno snemanje; navidezen odkup predmetov (če bi ti utegnili biti dokaz v kazenskem postopku in ob pogoju, da se s tem ne izzove kriminalna dejavnost)³⁶; in prisluškovanje v prostorih s tehničnimi napravami.³⁷ Ne moremo se spuščati v številna vsebinska vprašanja, ki jih zastavlja uvedba teh ukrepov, ki lahko zelo močno posežejo v zasebnost. Naj zgolj navedemo, da gre v zvezi s kaznivimi dejanji povezanimi z drogami oz. pri organiziranem kriminalu na tem področju za zelo pomembno novost, saj ZKP izrecno navaja obe kaznivi dejanji v zvezi z drogami t.j. po 196. in 197. členu kot tisti, pri katerih je uvedba teh ukrepov mogoča.

In da je organizirani kriminal v zvezi s preprodajo nedovoljenih drog pri nas navzoč ni dvoma. Slovenski kriminalisti, ki odkrivajo kriminal v zvezi z nedovoljenimi drogami, označujejo Slovenijo kot tranzitno državo, ki leži na poti med državami proizvajalkami in državami večjimi porabnicami v mednarodni trgovini z drogami. Najbolj izrazite poti, ki naj bi prečkale ozemlje Slovenije so t.i. "balkanska pot", "kokainska naveza" in "pot" cannabisa.³⁸

Policijske statistike zadnjih let kažejo, da izmed dveh kaznivih dejanj v zvezi z drogami narašča predvsem njihova obravnava dejanj po 196. členu kazenskega zakonika (neupravičena proizvodnja in promet za mamili, prejšnji 245. čl. KZ SFRJ). Tako je policija obravnavala naslednje število kaznivih dejanj po 196. členu (po letih): 1985(22), 1986(51), 1987(19), 1988(41), 1989(60), 1990(84), 1991(95), 1992(176), 1993(199),³⁹ 1994(261)⁴⁰. Težnja po naraščanju je povsem jasno vidna in močna. Po drugi strani število obravnavanih kaznivih dejanj po 197. čl. kazenskega zakonika (omogočanje uživanja mamil, prejšnji 246. čl. KZ SFRJ) nima takšnega izrazitega trenda naraščanja oz. se prej nakazuje nazadovanje. Število obravnav tega kaznivega dejanja je naslednje (po letih): 1985(52), 1986(47), 1987(24), 1988(56), 1989(66), 1990(114), 1991(107), 1992(88)⁴¹, 1993(31)⁴².

³² ZKP, čl.151, drugi in četrti odstavek.

³⁷ ZKP, čl.150, prvi odstavek, točka 1,2,3,5.

³⁸ Klavara et al., str. 39-40.

³⁹ Ibid., str. 49.

⁴⁰ Poročilo o delu Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije za leto 1994, Poročevalec Državnega zbora R Slovenije, let. XXI, št. 14, Ljubljana, 25. apr. 1995.

⁴¹ Klavara et al., str. 49.

⁴² Število obravnavanih ovadb na javnem oz. državnem tožilstvu (skupaj v R Sloveniji) v letih

³² Maver 1992, str. 107.

³³ Zakon o kazenskem postopku, Ur.l. R Slovenije, št. 63-2168/94, popravek Ur.L. RS 70/94. Začel veljati 1.1.1995.

³⁴ Zgolj mimogrede naj navedemo, da je oznaka sporna oz. vsaj ne najbolj posrečena. Glej o tem npr. Selih, A.: Žrtve pri nedovoljenem splavu in homoseksualnosti, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana, 1972/2, str. 78.

³⁵ Maver 1992, str. 108-109.

Navedene statistike nismo izbrali zato, ker bi želeli podati natančno in dejansko sliko obsega kriminalitete v zvezi z drogami. Problemi s te vrste informacijami so dobro znani in v teoriji obdelani, po drugi strani pa policija sama priznava izredno velik obseg t.i. neodkritega, temnega polja.⁴³ Iz kriminalitopolitičnega vidika je pomembno dejstvo, da iz navedenih statistik izhaja, da se je policija, tudi po lastnih navedbah⁴⁴, preusmerila predvsem v odkrivanje hujših oblik kaznivih dejanj v zvezi z drogami, t.j. predvsem na odkrivanje prometa z drogami in organiziranega kriminala v zvezi s tem (t.j. predvsem na dejanja po 196. čl.). Ta zasuk v težišču dela policije je, z vidika racionalne kriminalitetne politike, zelo pozitiven in se bomo zato k njemu v nadaljevanju še vrnili.

Temu pozitivnemu trendu v policijskem delu pa nasprotuje razvoj dogodkov na področju prijav sodniku za prekrške v zvezi s prekrški, ki jih določa zakon o proizvodnji in prometu z mamili. Tukaj število prijav narašča; 1989(120), 1990(190), 1991(141), 1992(225)⁴⁵, 1994(434)⁴⁶, predvsem verjetno ne toliko zaradi povečane policijske dejavnosti pri odkrivanju omenjenih prekrškov, temveč zaradi naraščanja obsega uživanja (posesti) nedovoljenih drog. Nujnejša bi bila podrobnejša raziskava.

Naj še dodamo, da se policija očitno razmeroma hitro prilagaja povečani dejavnosti na tem polju kriminalitete. Tako so bile leta 1992 v okviru kriminalistične službe na državni in regionalni ravni ustanovljene specializirane skupine za boj zoper tovrstno kriminaliteto, povezujejo pa se tudi s tujimi varnostnimi organi, od leta 1993 tudi z ameriško agencijo za boj zoper droge DEA.⁴⁷ Policija se vključuje tudi v različne oblike preventivnega dela. Organizira predavanja na šolah o problemu mladotniške kriminalitete in o problematiki nedovoljenih drog.

4.2. Sodniki za prekrške

Sodniki za prekrške, kot del pravosodnega sistema, izvajajo svojo vlogo tudi v zvezi s tistim delom kaznivih ravnanj, povezanih z drogami, ki so določena kot prekršek. V skladu z zakonom sankcionirajo prekrške, t.j. dejanja, ki so z zakonom in drugimi

1993 in 1994 (197. čl. kazenskega zakonika oz. prejšnji 246. čl. KZ SFRJ). Zavod Republike Slovenije za statistiko, Rezultati raziskovanj št. 635, 650, Pravosodje 1993, 1994, Ljubljana, 1995.

⁴³ Maver 1992, str. 106, navaja številko do 90 %.

⁴⁴ Klavora et al., str. 46, 49.

⁴⁵ Ibid., str. 50.

⁴⁶ Glej supra op. 40.

⁴⁷ Klavora et al., str. 51.

predpisi določena kot kršitev javnega reda in za katere je predpisana sankcija. Z vidika vseh kaznivih ravnanj naj bi bila med prekrške uvrščena tista, ki za družbo niso oz. naj ne bi bila posebej hudo nevarna.

V zvezi z ilegalnimi drogami smo že opozorili, da gre po veljavni razlagi sodne prakse pri 43. čl. prvi odstavki in 43. čl. drugi odstavek veljavnega zakona o proizvodnji in prometu z mamili⁴⁸ za prekrška. Storilec obeh prekrškov je lahko kdorkoli. S takšno razlago je uvrščena v območje kriminalnosti kakršnakoli posest nedovoljene droge.

Ob takem stanju pomeni prijava sodniku za prekrške s stališča policije, de facto, v določenem številu primerov, rezervno alternativo kazenski ovadbi. Odkritje določene nedovoljene droge, ki jo je moč povezati z določeno osebo, je za policijo glavni sprožilni element (ang. triggering event) za nadaljnja preiskovalna dejanja. Odkritje določene količine droge pri neki osebi odpre za policijo potencialno možnost, da gre za kaznivo dejanje.⁴⁹ Posest, kot povsem instrumentalen in spremljevalen pojav pri "glavni stvari" t.j. uživanju droge, se znajde tako (nezasluženo) v žarišču zanimanja, najverjetneje zaradi najmanjših problemov v zvezi z njenim dokazovanjem. V takšnem trenutku je jasno najmanj, da bo napisana prijava sodniku za prekrške. Od vseh okoliščin primera, posebej pa še od količine droge, ki jo je imel nekdo v posesti, in od drugih pokazateljev, ki kažejo na subjektiven namen osumljenca, bo nadalje odvisno, ali bo policija napisala kazensko ovadbo.

Statistike zadnjih nekaj let kažejo, da število predlogov za uvedbo postopka pri sodnikih za prekrške v zvezi z drogami dokaj strmo narašča. Tako je bilo v letu 1991 v R Sloveniji vloženi 142 predlogov, v letu 1992 155, leta 1993 že 365 (povprečno vsak dan eden) in v letu 1994 že 434 predlogov.⁵⁰ Od tako vloženi predlogov jih je seveda v postopku pri sodniku za prekrške določeno število zavrženih oz. zavrženih, lahko pride tudi do ustavitve postopka ali zastaranja, tako da je na koncu izrečenih sankcij za prekrške manj.

Kaj pomeni strmo naraščanje števila prijav je s stališča kriminalitetne politike na podlagi zgolj navedenih informacij težko oceniti, ponovimo pa lahko, da po vsej verjetnosti ne gre za načrtno povečano dejavnost policije v pregonu posesti manjših količin drog za osebno uporabo.

⁴⁸ Glej supra op. 8.

⁴⁹ Bavcon, str. 98.

⁵⁰ Podatke povzemamo po Klavora et al., str. 41 in Poročilu o delu Ministrstva za notranje zadeve RS za leto 1994, Poročevalec državnega zbora RS, letnik XXI, št. 14., str. 17.

O kaznovalni politiki sodnikov za prekrške v zvezi z prekrški posesti drog nimamo podatkov. Verjamemo, da bi v teh primerih bilo ob ustrezni zakonodaji primerno izrehati opomin, v primerih še nižje ugotovljene stopnje družbene nevarnosti pa uporabiti institut neznatne družbene nevarnosti.

4.3. Državno tožilstvo

Kazniva dejanja v zvezi z drogami, kot jih določa veljavni kazenski zakonik, so kazniva dejanja, ki se preganjajo po uradni dolžnosti, zato je zanje pristojen državni tožilec kot subjekt, ki v kazenskem postopku opravlja funkcijo pregona.

Število osumljencev (za obe kaznivi dejanji v zvezi z drogami), zoper katere je tožilstvo prejelo kazenske ovadbe v zadnjih nekaj letih v R Sloveniji, je bilo naslednje: 1991(190), 1992(325), 1993(329), 1994(475).⁵¹ Tukaj gre za nov pripad zadev, kot so po letih prihajala na državna tožilstva. Skokovit porast in trend naraščanja je očiten.

Nekoliko nižje številke kaže statistika zadev, ki so bile v določenem letu na tožilstvu končane (če lahko za "končanje" štejemo poleg primerov zavrženih ovadb in prekinjenih ali ustavljenih preiskav tudi dejstvo, da je bil vložen obtožni akt). Tudi tukaj opazimo naraščanje. V letu 1993 je bil tako postopek pri državnem tožilstvu "končan" zoper 147 obdolžencev, vloženih je bilo 105 obtožnih aktov, v letu 1994 pa je bilo obravnavanih 176 obdolžencev in vloženih 131 obtožnih aktov.⁵² Za obe kaznivi dejanji, ki sta v neposredni zvezi z drogami, je bilo v letu 1994 obravnavanih dvaindvajset mladoletnikov, predlog za izrek ukrepa ali kazni pa je bil podan v enajstih primerih.

4.4. Sodišča

Sodne statistike kažejo, da narašča najprej število obravnavanih obtožencev in sicer: (po čl.196 proizvodnja in promet z mamili); 1987(11), 1988(20), 1989(14), 1990(28), 1991(87), (po čl.197. omogočanje uživanja mamil); 1987(10), 1988(23), 1989(21), 1990(36), 1991(63). Gibanje števila obsojenih oseb pa ne sledi temu naraščanju. Število obsojenih na zaporno kazen po letih je naslednje: 1987(17), 1988(7), 1989(4), 1990(7), 1991(20), 1992(31- prvih šest mesecev), 1993(16), 1994(13).⁵³ Sodišča skoraj brez izjeme

⁵¹ Klavora et.al., str. 41.

⁵² Statistike se nanašajo zgolj na polnoletne osebe. Zavod R Slovenije za statistiko, rezultati raziskovanj, pravosodje 1993, št. 635, Ljubljana 1995 in pravosodje 1994, št 650, Ljubljana, 1995.

⁵³ Za leta 1987-92 glej "Droge na tehtnici", ČKZ, Ljubljana, 1992/146-147, str.103, za 1993-94; Zavod R Slovenije za statistiko, rezultati raziskovanj, pravosodje 1993, 1994.

izrekajo kazen zapora, ki se običajno giblje v razponu med tremi meseci do dveh oz. treh let zapora.

Kazniva dejanja v zvezi z drogami niso nobena izjema glede razmerja števila ovadb oz. obtožb na eni strani in števila pravnomočno obsojenih oseb na drugi strani. Sodišča imajo vse zakonske možnosti za individualizacijo kazenske sankcije in nobenega razloga ni, da se ne bi strinjali z Bavconom, da gre na prvi pogled za ustrezno kaznovalno politiko sodišč, tako v primerjavi z ostalimi kaznivimi dejanji kot v primerjavi s primeri, s katerimi se sodišča srečujejo.⁵⁴

Glede mladoletnikov številke kažejo, da so bili v letu 1993 za obe kaznivi dejanji trem izrečeni vzgojni ukrepi. V letu 1994 pa so bili vzgojni ukrepi izrečeni skupaj petim mladoletnikom, izmed teh trije ukori in dve nadzorstvi organa socialnega varstva.⁵⁵

4.5. Splošno medicinski in preprečevalni ukrepi ter ukrepi pomoči

Ti ukrepi sodijo, po našem mnenju, v srž koncepta t.i. "zmanjševanja vseh vrst škode". V R Sloveniji poteka že vrsta raznolikih dejavnosti programov te vrste. Ne bi se spuščali v njihovo naštevanje, podali pa bi globalno oceno, da so programi in dejavnosti te vrste naleteli na ugoden odmev v javnosti, navkljub nekaterim začetnim težavam v nekaterih primerih.

Naj v zvezi s temi programi opozorimo zgolj na vidik, ki do sedaj ni bil v večji meri izpostavljen. Te vrste programe bi lahko grobo razdelili na eni strani na preprečevalne in na drugi strani na t.i. intervencijske dejavnosti pomoči. Obe obliki imata svoje pomembno mesto z vidika zmanjševanja vseh vrst tveganja in škod v zvezi z drogami, pomembno pa se nam zdi, da med njima ne bi prihajalo do vsebinskih napetosti in iz tega do tekmovanja za prednost pri pridobivanju sredstev. Preprečevalne dejavnosti namreč izhajajo iz deloma drugačnih izhodišč kot programi intervencije in pomoči osebam, ki imajo težave z drogami in se zatekajo po pomoč, potrebno pa je simultano izvajati obe vrsti dejavnosti.

Pri prvih gre predvsem za soočanje s populacijo, ki še ni imela izkušenj z drogami, vse z namenom utrjevati ljudi v njihovem dosedanem načelnem odklonilnem odnosu do drog. Ob tem gre za načrtno opozarjanje in izpostavljanje nevarnosti v zvezi z drogami. Pri intervencijski pomoči, zdravljenju oz. tretmanu pa gre med drugim nujno tudi za utrjevanje prepričanja (v družbi in pri osebah, ki se zatekajo po

⁵⁴ Bavcon, str. 99.

⁵⁵ Zavod R Slovenija za statistiko, rezultati raziskovanj, pravosodje, 1993, 1994.

pomoč), da se je realno moč izkupati iz težav, povezanih z rabo oz. zlorabo drog, in da je ekscenčna stigmatizacija v zvezi s tem kontraproduktivna.⁵⁶

Vsebina in ciljna populacija obeh vrst dejavnosti sta torej v marsičem različni, obema pa gre, po našem mnenju, osprednje mesto v politiki, ki si prizadeva zmanjševati vse vrste škode v zvezi z (nedovoljenimi) drogami.

5. Mednarodne konvencije v zvezi z nedovoljenimi drogami

V tem spisu ne želimo natančneje podajati vsebine mednarodnih pogodb, ki zavezujejo R Slovenijo v zvezi z ilegalnimi drogami.⁵⁷ Navedli bi zgolj svojo oceno o temeljni usmeritvi teh dokumentov.

Dejstvo je, da mednarodne pogodbe izpostavljajo represivno usmerjenost kriminalitetne politike v zvezi z nedovoljenimi drogami. Tako so, globalno gledano, njihova določila skoraj v celoti usmerjena k prohibiciji, t.j. k zmanjševanju ponudbe. Režim mednarodnih pogodb se v zelo majhni meri ukvarja z drugimi dejavniki, ki vplivajo na obseg jemanja drog, v zanemarljivi meri zavezuje podpisnice glede dejavnosti preventivnega dela in pomoči.

Na ravni kazenskoopravnih zapovedi, ki jih vzpostavljajo te multilateralne pogodbe, prevladuje pristop, za katerega se je že udomačila oznaka "zero tolerance" oz. "war on drugs" (ti izrazi izvirajo iz določene paradigme soočanja z drogami, znane iz ZDA). Represivna naravnost se med drugim odraža v podrobnem in izčrpnem določanju posameznih kaznivih ravnanj⁵⁸, v skrbnem naštevanju, kaj vse šteje za oteževalno okoliščino pri storitvi posameznih kaznivih ravnanj v zvezi z drogami, nadalje v izrecnem poudarjanju, da gre pri konvencijah zgolj za minimum ukrepov in da lahko podpisnice po lastni presoji uvedejo še strožje ukrepe, itn. Poudarjeno zaupanje v represijo se kaže tudi v določbah o kazenskih sankcijah. Zanimivo je npr. dejstvo, da je vsem ostalim veljavnim konvencijam, ki določajo kazniva dejanja po mednarodnem pravu, skupno, da nobena izrecno ne določa vrste in višine kazenske sankcije, temveč se zadovoljijo zgolj s splošnimi izrazi, kot npr., da morajo podpisnice predpisati "učinkovite

⁵⁶ Zimring, Hawkins, str. 189.

⁵⁷ Podrobneje o tem Jager, M., Nekateri kriminološki in kazenskoopravni vidiki inkriminacij v zvezi z drogami, neobjavljena magistrska naloga, PF v Ljubljani, 1994, str.90-121.

⁵⁸ Gre za t.i. kazniva ravnanja po mednarodnem kazenskem pravu, za katera velja načelo aut dedere aut iudicare. Glej pregledno npr. Bassiouni, M.C., International Criminal Law, Transnational Publishers, Inc., 1985.

sankcije", "stroge kazni", "primerne sankcije, ki odražajo težo dejanja" itn. Pri konvencijah v zvezi z nedovoljenimi drogami pa ni tako. Te konvencije pomenijo veliko izjemo, saj (posebno še najmlajše) izrecno predpisujejo kazenske sankcije odvzema prostosti, denarno kazen in zaplembo, kot tiste, ki so "primerne hudi naravi teh dejanj".

Ob vsem tem lahko sklenemo, da mednarodne konvencije, še posebej enotna konvencija iz 1961, psihotropna konvencija iz 1972 in zadnja dunajska konvencija iz 1988 izhajajo iz postavke, da je čim bolj učinkovita kazenskoopravna represija najbolj primeren odgovor sodobnih družb na problem(e) drog. Kar je pomembno, je dejstvo, da v tem smislu snovalcem kriminalitetne politike v državah podpisnicah normativno odmerjajo zelo ozek maneverski prostor in še to omogočajo delne variacije le znotraj represivnega modela oz. projekta stroge prohibicije.

6. Zamisel kriminalitetne politike

"Razmere, ki ne trpijo odlašanja, lahko privedejo le do mešanih odgovorov, do pogajanj in labilnih kompromisov. V okoliščinah, ki so hkrati dane in se nenehno spreminjajo, bi kompromise morala usmerjati kar se da široka in hkrati kar se da podrobna družbenopolitična analiza ter pozornost do enkratnosti vsake individualne izkušnje. (...) Ne izmikam se odgovoru in ne branim relativizma ali oportunitizma. le opisujem razmere, v katerih je potrebno odločitve sprejeti, kljub temu, da zadnje razsežnosti vprašanja niso bile analizirane in mišljene."

(Iz intervjuja z Jacquesom Derridajem o drogah in toksikomaniji, objavljeni v francoski reviji Autrement, št.106/1089, prevedenem v ČKZ 1991; 140/141, 183-197, str.184.)

Ob sicer neobičajni priložnosti, a vendarle, se velja pridružiti mnenju Derrida-ja, da je "snovalec kriminalitetne politike" glede drog v (zelo nezavidljivem) položaju, ko mora sprejemati odločitve z daljnosežnimi posledicami, navkljub dejstvu, da zadnje (in celo predzadnje) razsežnosti vprašanja niso bile "analizirane in mišljene". Prav mogoče je, da se bo prenekateri, ob vsem pomanjkanju informacij in bistvenih neznankah, enostavno vzdržal dajanju dokončnega odgovora. Ob soočanju z nedovoljenimi drogami, namreč, (povsem nedvoumno) v veliki meri zaidemo na področje, ki je zunaj (tradicionalno pojmovane, t.i.) "notranje logike" pravnih besedil in se povsem odkrito in hočeš nočeš znajdemo na področju politike, kar običajno v pravu ni očitno na prvi pogled. Nenevsezadnje nas to ne sme presenetiti, saj nam že sama beseda "kriminalitetna politika" brez ovinkarjenja pove, da gre za eno izmed politik. Iz tega

razloga naj zato opozorimo, da v nadaljevanju "po naravi stvari" ne bo šlo za t.i. (bolj ali manj) avtoritativna stališča stroke, temveč za (upajmo da vsaj zadovoljivo koherentno) operacionalizacijo enega izmed vrednostnih izhodišč o načinu soočanja s tem vprašanjem in za predstavitev vsaj nekaterih argumentov njej v prid. Zamisli in predlogi so žal podani v zelo zgoščeni obliki, večina vmesne argumentacije, ki bi bralca postopno pripeljala do končnih formulacij je izpuščena, ker se, kot že poudarjeno, ves čas giblje v glavnem zgoj na povrhnjici problema.

6.1. Globalna izhodišča

Zdi se, da bodo morali snovalci kriminalitetne politike⁵⁹ v R Sloveniji ponovno preveriti vlogo, ki so jo v vprašanju ilegalnih drog določili kaznovalnemu pravu, oz. ponovno preveriti smiselnost ureditve v določenih elementih.

Po eni strani je sicer vloga kaznovalnega prava, po veljavni ureditvi, na nek način konstitutivna, saj je, na koncu koncev, sam pojem nedovoljene droge opredeljen formalno-pravno. Nedovoljene droge so namreč zgolj in samo tiste, ki jih najdemo na seznamu "substanc in preparatov razglašeni za mamila". Po drugi strani pa, glede na tolikokrat poudarjeno kompleksno naravo pojava, zastopamo stališče, da kaznovalno pravo pri soočanju z drogami ne sme (in ne more) imeti glavne, osrednje in odločujoče vloge, čeprav je očitno, da je njegova vloga pomembna in bo verjetno tako tudi v prihodnje.

Verjamemo, da moramo izhajati iz izhodiščne ugotovitve, da je raba in zloraba drog *sit venia verbis* bila, je in bo del naše družbe in da se soočamo s pojavom z elementi "kroničnosti" in ne z "akutno enkratno težavo".⁶⁰ Poleg tega je obseg rabe nevarnih drog (nasploh) prejkoslej zgolj eden izmed simptomov (in ne vzrok) družbene anomalije. Le ta je sicer, poenostavljeno rečeno, bila v določeni meri navzoča v vseh oblikah in obdobjih človeške zgodovine. Ob tem za čas in okolje, v katerem živimo danes, še posebej velja, da predstavlja posebno ugodno toplo gredo za porast anomalije. V mislih imamo, seveda, (milo rečeno) stresno ozračje razvitega kapitalizma ob koncu dvajsetega stoletja.

Zato verjamemo, da zgolj z golo represijo, ničto toleranco, vojno zoper droge (kjer je dovoljeno marsikaj, kar drugače ni) in "just say no" preprečevalnimi pro-

grami drog najverjetneje ne bomo izkoreninili⁶¹. Verjamemo, da je zastavljanje takšnih ciljev kot izhodišč za ukrepe kriminalne politike neproduktivno, celo škodljivo.

Po drugi strani smo lahko ponovno v dilemi, saj se zdi, da strogo načelen odgovor na globalno usmeritev in vlogo kaznovalnega prava in kriminalitetne politike v zvezi z drogami ni mogoč. Popolnoma načelni sta namreč zgolj obe skrajni opciji, t.j. na eni strani t.i. popolna prohibicija (ki bi inkriminirala poleg vseh ostalih dejanj v zvezi z drogami tudi samo posest droge za osebno rabo ter - do kraja načelno - tudi uživanje samo ali celo status "biti odvisen od ilegalnih drog") ter na drugi strani popolna legalizacija s popolno enakopravnostjo drog vsemu drugemu blagu na trgu. Verjamemo, da noben izmed teh dveh, sicer načelnih odgovorov, ne pride v poštev kot izhodišče kriminalitetne politike v zvezi z drogami ob koncu dvajsetega stoletja v R Sloveniji.

Iz tega sledi, da zagovarjamo alternativen, t.j. pragmatičen pristop, ki bi videl svoj locus operandi nekje vmes med obema skrajnostima. Zastavi se vprašanje, na kateri točki med obema skrajnima opcijama naj se takšen pragmatizem vzpostavi. Kar sledi, predstavlja poskus orisati to točko, ob opozorilu, da tudi v zvezi s predlogi, ki bodo prikazani v nadaljevanju, sam pragmatizem "načelno" ne prenese olesenitve in "dikature" statusa quo.

6.2. Nekaj usmeritev in predlogov:

1. Izhodiščna točka vse politike v zvezi z drogami mora biti pragmatiski koncept "zmanjševanja vseh vrst škod" v zvezi z drogami, kar pomeni, da mora biti težišče soočanja družbe s pojavom drog predvsem v zdravstvenih, socialnih in vseh ostalih dejavnostih preprečevanja in pomoči. Menimo, da lahko med najbolj dramatične oblike škode, ki jih zaznamo v zvezi z uživanjem drog, štejemo: smrtno primere med uživalci zaradi predoziranja oz. drugih vzrokov, primere prenosa virusa HIV in pojav AIDS-a med uživalci drog, rojstvo otrok z vitalno ogrožujočim abstinenčnim sindromom (t.i. crack babies v ZDA), prodajo drog otrokom oz. mladoletnikom, krepitev organizirane kriminalitete, nasilniško kriminaliteto v zvezi z drogami, osebni razkroj hudih odvisnikov in trpljenje njihovih bližnjih, pa tudi npr. kaznovalno-pravno stigmatizacijo mladoletnikov in mlajših polnoletnih zgolj za dejanja posesti manjše količine droge za lastno uporabo, močno povečano ranljivost državnih organov represije in pravosodja na podkupovanje, z vidika varstva določenih ustavnih vred-

⁵⁹ Žal se v izredno zanimivo vprašanje, kdo pravzaprav odločilno vpliva na kriminalitetnopolitične odločitve, jo snuje in o njej odloča, (v R Sloveniji) ne moremo spuščati. Zaenkrat naj nam zadostujejo (abstraktni) "snovalci kriminalitetne politike".

⁶⁰ Zimring, Hawkins, str. xi.

⁶¹ Dekleva, str. 181.

not pa sem šteje npr. povečana možnost hudih zlorab pri uporabi posebnih metod in sredstev pri poseganju v varovano posameznikovo zasebnost.⁶²

2. Z vidika tako začrtanih izhodišč in ozaveščenja o prioritetah se mora kaznovalnopравни, represivni sistem države (tudi z vidika svoje lastne učinkovitosti) omejiti na optimalen obseg in z uporabo čim bolj senzibilne tehtnice začrtati tako območje kriminalnosti na normativni ravni kot prednosti pri pregonu kaznivih ravnanj. Preširoka kriminalizacija (ang. "overcriminalization", "to overkill") ravnanj v zvezi z drogami ter neselektiven pregon vseh nedovoljenih drog ne glede na razlike v njihovi škodljivosti ter druge posebnosti so lahko zgolj ovira za iskanje pomoči in zdravljenja⁶³ in s tem neposredna prepreka učinkovitosti osrednjega koncepta zmanjševanja škode.

3. Ukrepi kriminalitetne politike naj zato izhajajo iz senzibilnega primerjanja, na eni strani, obsega škode, povzročene s posameznimi nedovoljenimi drogami in na drugi strani, z merljivimi stroški, ki so povezani z represivnimi ukrepi zoper posamezne droge. Takšno primerjanje naj ne bo opravljeno en bloc za vse nedovoljene droge skupaj, temveč za vsako posebej.

4. Alokacija sredstev (ki niso neomejena!) med konkurirajoče si programe kriminalitetne politike naj bo izvedena glede na realno oceno mejnih stroškov določenega programa in mejne koristi, ki se jih od programa nadejamo.⁶⁴ Z merilom mejne koristnosti je potrebno ovrednotiti tako obstoječe programe in dejavnosti ter ga uporabiti tudi ob odločanju o alokaciji sredstev ob uvajanju novih programov. Poenostavljeno rečeno, merilo mejne koristnosti nalaga, da se npr. ob povečanju sredstev od 100 na 150 denarnih enot, ki se jih bo namenilo za izvajanje ukrepov v zvezi z drogami, dodatnih 50 enot razporedili med programe, ki najbolj prispevajo k zmanjševanju celotnega obsega škode oz. med tako določene prioritete. Gre zgolj za uporabo temeljnega pravila

⁶² Zelo pomembno vprašanje se glasi: katere izmed naštetih oblik "škod" so neposredna posledica kriminalizacije drog in v kolikšni meri?

⁶³ Nolimal 1995b, str. 35.

⁶⁴ Zimring, Hawkins, str. 184.

⁶⁵ Na rabo proizvodov iz psihoaktivnega tipa

razumne alokacije javnih sredstev tudi na polje aktivnosti v zvezi z nedovoljenimi drogami.

5. V zvezi z normativno začrtanostjo območja kriminalnosti (ob upoštevanju realnosti ozko postavljene-ga manevrskega prostora, ki ga odmerjajo obvezujoče mednarodne konvencije) naj navedemo, brez pretenzije po originalnosti, še nekaj predlogov v zvezi s pripravki iz cannabisa⁶⁵ (kjer se zdi, da so razmere za reforme še najbolj potrebne in zrele), o katerih bi, po našem mnenju, veljalo resno razmisliti:

- Verjamemo, da je v zvezi z izdelki iz rastline cannabis sativa L., še pred kakršnimkoli nadaljnjim razpravljanjem, najprej potrebno precizirati in uvesti razlikovanje med na eni strani t.i. vlaknasto konopljo in na drugi strani psihoaktivnim tipom konoplje in tako odpraviti ta nesporazum. Kot substanco, ki je po veljavnem pravu uvrščena na seznam mamil, je treba šteti zgolj zadnjo.

- Izgleda, da bi bilo treba pragmatično dekriminirati "posest majhne količine droge za osebno rabo". V primeru, da razmere za to še ne bi bile zrele (za večino politikov v t.i. zahodnih demokracijah so takšni predlogi namreč popoln tabu, saj se jim zdi, da si ne morejo privoščiti nobene "mlačnosti do kriminala" v očeh volilnega telesa, ponovna izvolitev pa je seveda njihova daleč najvišje postavljena prioriteta), naj policija odkrivanju in pregonu teh dejanj, zopet pragmatično, daje najnižjo prioriteto (in na ta način izvede de facto dekriminacijo posesti majhne količine za osebno rabo).

- Verjamemo, da bi v primeru nadaljnje splošne prohibicije psihoaktivnega tipa konoplje (kar je sicer v skladu z mednarodnimi konvencijami) bilo smotrno (vsaj z vidika tukaj obravnavanega minimuma možnih opcij) ponovno uvesti razlikovanje na mehke in trde droge in pripravke iz psihoaktivne konoplje uvrstiti med mehke droge ter tako na abstraktni ravni ponovno razlikovati med različnimi drogami glede na njihovo nevarnost in raznih vrst škode, ki so z njimi povezane, vse z vidika zgoraj navedenih izhodišč.

konoplje (marihuana, hašiš) je treba gledati tudi in predvsem skozi simbolno vlogo, ki jo uživanje marihuane ima kot manifestacija nadiha mladosti, občutij skupinskega rituala in solidarnosti.

LITERATURA:

1. Albrecht, H.-J., Kalmthout, A. van: "European Perspectives on Drug Policies". **Drug Policies in Western Europe**, Albrecht, H.-J., Kalmthout, A. van (ur.), Freiburg, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg, 1989, str. 425-443.
2. Bavcon, L., Bele, I., Kobe, P., Šelih, A.: **Kazenski zakon SFR Jugoslavije s pojasnili, sodno prakso in literaturo**, Ljubljana, CZ Uradni list, 1984.
3. Bavcon, L.: "Sklicevanje na človekove pravice je lahko dvorezen meč" (intervju). V: **Droge na tehtnici**, Časopis za kritiko znanosti, Ljubljana, 1992/146-147, str. 97-101.
4. Bucknell, P., Ghodse, H.: **Misuse of Drugs**. London, Waterlow Publishers Limited, London, 1986, z dodatkom (Supplement No.1/1986 and No2./1988)
5. Dekleva, B.: Diskusijski prispevek na javni televizijski tribuni "Država, družba in droge" v Cankarjevem domu v Ljubljani, ponatisnjen v zborniku **Droge na tehtnici**, Časopis za kritiko znanosti, Ljubljana, 1992/146-147, str. 181.
6. Hartnoll, R.: "Temeljni pojmi v epidemiologiji škodljive uporabe drog". Svet Evrope, Skupina POMPIDOU. **Seminar o informacijskih sistemih in uporabni epidemiologiji na področju drog**. Ljubljana, 22-24 sept. 1993, prevod s komentarji Dr. Dušan Nolimal.
7. Klavora, M., Klavora, M., Tomšič, I.: Ilegalni promet z drogami. **Odvisnost - družbeni problem včeraj, danes, jutri (zbornik razprav)**, Merc, B. (ur.). Maribor, Obzorja, 1995, str.25-57.
8. Kraus, B. et al: **Komentar krivičnog zakona SFRJ**. Beograd, Savremena administracija, 1978.
9. Maver, D.: Posvetovanje o družbenih, pravnih in medicinskih vprašanjih odvisnosti od drog (Beograd, 1-2.11.1981). **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana, 32, (1981) 4, str. 331-335.
10. Maver, D.: Droge in policija. **Droge na tehtnici**, Časopis za kritiko znanosti 1992/146-147, Ljubljana, str.105-109,
11. Nolimal, D.: Virus ljubi tvegavce, (intervju). **Delo, Sobotna priloga**, 25. nov. 1995, str. 37.
12. Nolimal, D.: Slovenijo je zajel val epidemijskega uživanja, (intervju). **Delo, Sobotna priloga**, 19. avg. 1995, str.35.
13. Pavlina, Z., Bolha, J.: **Pregled valorizacije denarnih kazni in denarnih zneskov za prekrške**. Ljubljana, CZ Uradni list R Slovenije, druga spremenjena in dopolnjena izdaja, Ljubljana, 1993.
14. Zimring, F.E., Hawkins, G.: **The Search for Rational Drug Control**. Cambridge University Press, 1992.

Criminal policy towards illegal drugs in Slovenia

Matjaž Jager, L.L.M., Research Associate, Institute of Criminology at the Faculty of Law, Kongresni trg 12, 1000 Ljubljana, Slovenia

Following a systematic approach to criminal policy, the paper first tries to assess the current situation of illicit drugs in the Republic of Slovenia and presents a drug-related zone of criminality as defined in positive legislation. The assessment includes above all the activities of the agencies of the state repressive apparatus (which is necessarily confronted with this phenomenon, due to the illegal status of certain drugs) as well as those of other institutions and initiatives. It sketches the activities of the police, public prosecutor's agencies, courts, judges for petty offences, and briefly examines also the activities of the general medical services and preventive programmes of work and assistance. The analysis of all these activities would require, however, much deeper and elaborated consideration, which is not the purpose of this contribution. The author wanted above all to know what role in a rational drug policy in the Republic of Slovenia at the end of this century should medical and preventive programmes, as well as programmes of assistance, have. By giving a condensed overview of the basic orientations of relevant international treaties to which Slovenia is bound, the article concludes with a concept of basic orientations of drug policy and suggests some concrete proposals, particularly in connection with soft drugs.

Key words: illicit drugs, criminal policy, criminal law, drug-related incriminations, drug policy

UDC 343.57+343.2